



LUND UNIVERSITY

Tworzenie archiwum instytucji – kwestie techniczne i organizacyjne

Eriksson, Jörgen

Published in:
EBIB Materiały konferencyjne nr 18

2007

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Eriksson, J. (2007). Tworzenie archiwum instytucji – kwestie techniczne i organizacyjne. In *EBIB Materiały konferencyjne nr 18* <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat18/eriksson.php>

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Tworzenie archiwum instytucji - kwestie techniczne i organizacyjne
Jörgen Eriksson, Uniwersytet Lund
2007-09-12

Uniwersytet w Lund i jego biblioteki

Uniwersytet w Lund powstał w 1666 roku. Łącznie ze swoimi ośmioma wydziałami, licznymi centrami badawczymi i specjalistycznymi instytutami jest w chwili obecnej największą jednostką badawczą i uczelnią wyższą w Szwecji [1].

Pod względem organizacyjnym sieć bibliotek jest wysoce zdecentralizowana. Biblioteki Uniwersytetu Lund tworzą sieć Bibliotek Uniwersytetu Lund (LUB), w skład których wchodzi Główny Biuro Biblioteki Lund (BD), Biblioteka Uniwersytecka (UB) posiadające wspólne oddziały jak również biblioteki wydziałowe i tematyczne. Biblioteki wydziałowe są finansowane przez poszczególne wydziały i podlegają ich zarządom.

Zadaniem jednostki zarządzającej bibliotekami uniwersyteckimi jest zawiadywanie usługami elektronicznymi dostępnymi dla wszystkich bibliotek (np. biblioteczny OPAC), czasopismami i bazami elektronicznymi, a także wydawnictwem elektronicznym oraz rejestracją publikacji [2]. Jeden z oddziałów jednostki zarządzającej bibliotekami uniwersyteckimi odpowiada za dostęp do, i przepływ informacji naukowej, wolny dostęp do sieci, rejestrację publikacji naukowych i ich ocenę [3].

Publikacje elektroniczne na Uniwersytecie Lund - rys historyczny

Jedynym głównym serwisem wydawniczym uniwersytetu w Lund przed rozpoczęciem działalności bibliotek na tym polu była tradycyjna drukarnia uniwersytecka Lund University Press. Zamknięto ją w 1999 i plany zastąpienia jej serwisem elektronicznym nigdy nie weszły w fazę realizacji. Wiele wydziałów zaczęło drukować publikacje we własnym zakresie w formie papierowej. Wraz z dynamicznym rozwojem Internetu, owe zdecentralizowane formy publikacji stopniowo przekształciły się w publikacje elektroniczne.

W tamtym czasie nie istniał wymóg rejestrowania żadnych publikacji elektronicznych, ani żaden centralny serwis rejestrujący te publikacje.

Prace doktorskie

Pierwszy centralny ośrodek zajmujący się wydawnictwami i auto-archiwami elektronicznymi został utworzony przez bibliotekę uniwersytecką w 1996 roku. Archiwizacja prac doktorskich stanowiła początek działalności tego serwisu, który, oprócz możliwości przechowywania, zapewniał też informacje o dacie i czasie obrony pracy. Liczba auto-archiwizowanych prac doktorskich stopniowo się zwiększała i w roku 2006 prawie 25% tych prac (mniej więcej 100 z 400) zostało skatalogowanych. Wiadomo również, iż bliżej nieokreślona liczba prac doktorskich jest przechowywana w portalach wydziałowych oraz na stronach internetowych indywidualnych osób. Liczba zarchiwizowanych prac jest zatem większa niż

oficjalnie zarejestrowana. Stare oprogramowanie funkcjonujące na uniwersytecie zostało zastąpione nowym.

LU:research - repozytorium instytucjonalne.

W roku 2002 Centralne Biuro utworzyło repozytorium instytucjonalne/universyteckie, które w swym założeniu, miało przechowywać wszelkie publikowane prace, z wyjątkiem prac doktorskich. Początkowo koncentrowano się jedynie na auto-archiwizacji, lecz później stwierdzono, iż należy umożliwić również rejestrowanie publikacji w celu zwiększenia zainteresowania serwisem. Oprogramowanie, którym się posługiwano było ogólnodostępnym opracowane EPrints na uniwersytecie w Southampton.

Prace nad serwisem rozpoczęto od zorganizowania pokazu, w trakcie którego przedstawiono uniwersytecki międzywydziałowy projekt serwisu. Przejrzano ówczesne zasoby wydziałów (strony internetowe) i dołączono niektóre z nich do projektu jako przykłady. Całość zaprezentowano podczas seminarium w maju 2002 roku, a w latach 2002 - 2003 odbyło się dodatkowych pięć seminariów poświęconych tematyce auto-archiwizacji i innym pokrewnym zagadnieniom. Seminaria wzbudziły dość duże zainteresowanie wśród 20-40 naukowców. Ów projekt przedstawiono również podczas kursów organizowanych dla badaczy uniwersyteckich przez Centrum Rozwoju Nauczania Uniwersytetu Lund (Learning and Teaching Development Centre at Lund University) [<http://www.ced.lu.se>]. Spotkania/zebrania z członkami wydziałów są nadal organizowane. Oprócz tego, odbywają się regularne spotkania szkoleniowe dla bibliotekarzy uniwersyteckich, dzięki którym personel biblioteczny poznaje metody promocji i rozpowszechniania/popularyzowania LU:research oraz staje się kompetentną pomocą merytoryczną/techniczną dla użytkowników potencjalnie zainteresowanych LU:research.

Podział pracy jest regulowany indywidualnie przez każdy z wydziałów. Na przykład: wydział medyczny angażuje personel biblioteki do wyszukiwania, rejestrowania i - kiedy to tylko możliwe - do auto-archiwizowania artykułów, podczas gdy wydział humanistyczny zostawia auto-archiwizację, rejestrację i wyszukiwanie poszczególnym badaczom, którzy w razie potrzeby, mogą korzystać z pomocy personelu bibliotecznego.

Do kwietnia 2007 archiwum zawierało 14000 zarejestrowanych publikacji, z których około 2300 posiadało również pełną wersję tekstową. W porównaniu z archiwami w innych krajach może wydawać się, że jest to archiwum bogato zaopatrzone w materiał, niemniej, według standardów Uniwersytetu Lund, nie jest to jeszcze w pełni zadowalający rezultat [4]. Każdego roku około 2500 publikacji autorów stowarzyszonych z uniwersytetem w Lund jest rejestrowanych w ISI Web of Science i tylko część z nich jest auto-archiwizowana w naszych repozytoriach nawet jeśli ich liczba stale rośnie.

Prace magisterskie i studenckie.

W roku 2005 działalność rozpoczął trzeci centralny serwis służący do publikacji prac magisterskich i innych esejów (prac pisemnych). Jedynie wersje pełno-tekstowe mogły być zamieszczane i do września 2007 udostępniono około 6500 publikacji w pełnej wersji. Posłużono się tym samym oprogramowaniem, którego używano do publikacji prac doktorskich, z nieznacznymi tylko modyfikacjami.

Wnioski:

Głównym wnioskiem płynącym z doświadczenia zaczerpniętego z implementacji publikacji elektronicznych i auto-archiwizacji jest stwierdzenie, że wymagania i potrzeby osób publikujących prace są zróżnicowane i że konieczne jest utworzenie wspólnego repozytorium.

Pozostałe trzy, niemniej istotne wnioski, są następujące:

1. Uniwersytet

Punktem wyjściowym dla wszelkich decyzji dotyczących publikacji elektronicznych jest rozważenie potrzeb całego uniwersytetu. Od samego bowiem początku jednym z głównych wymagań uniwersytetu było dodanie rejestrów bibliograficznych do repozytorium, a nie li tylko wersji pełno-tekstowej. W dalszej perspektywie Uniwersytet postrzega LU: research jako narzędzie (element strategii marketingowej); w fazie kolejnej - jako narzędzie pomocne w ocenie działalności badawczej poszczególnych wydziałów. Szef biblioteki uniwersyteckiej podniósł tę kwestię na zebraniach poszczególnych szczebli kierownictwa uniwersytetu i dyskusje zaowocowały następującymi wnioskami:

(Zarząd uniwersytetu zaakceptował regulamin OA dla Uniwersytetu Lund 14 listopada, 2005.)

W celu maksymalizacji liczby publikacji w wolnym dostępie, Zarząd Główny Uniwersytetu w Lund zaleca:

- aby badacze Uniwersytetu Lund, w miarę możliwości udostępniali swoje prace publikując je w czasopismach z wolnego dostępu
- jeśli nie istnieje swobodny dostęp do równoważnej publikacji, badacze mają wybierać publikacje dopuszczającą równoległe publikowanie/zamieszczanie artykułów.
- powinno się unikać transferu praw autorskich. Jako minimum - zachowane musi być prawo autora do publikowania równoległego
- uniwersytet Lund powinien kontynuować prace nad przetwarzaniem publikacji naukowych tak, aby artykuły mogły być dostępne czytelnikowi bezpośrednio lub też poprzez publikacje równoległe [5]

W maju 2007, według zarządzenia wicekanclerza, wszelkie publikacje autorów związanych z uniwersytetem w Lund powinny być rejestrowane jako: LU:research retrospektywnie do 2002 roku.

2. Wydział/fakultet:

Podczas jednego z pierwszych seminariów w 2002 roku reprezentanci wydziału medycznego przedstawili wyniki swoich badań do publikacji. Zdecydowano, że ich prace nie zostaną zaprezentowane w szeroko pojętym kontekście uniwersyteckim, a raczej jako zawartość osobnego instytucjonalnego repozytorium - Wirtualnego

Medycznego Dziennika Lund (Lund Virtual Medical Journal) [6]. Początkowo materiały składały się głównie z rejestrów bibliograficznych; z czasem jednak, przy pomocy wydziałowej biblioteki, zaczęto załączać również pełne teksty. O wynikach tego eksperymentu poinformowani zostali manager'owie innych szczebli struktury uniwersyteckiej. Wzbudził on żywe zainteresowanie w kontekście możliwości publikowania w zakresie innych dziedzin.

3. Badacz indywidualny

Życzeniem badacza indywidualnego w temacie publikowania własnych prac jest swobodna manipulacja zamieszczonym materiałem (umieszczenie materiału na osobistej stronie internetowej, możliwość ponownego używania go do innych aplikacji, etc.). Zatem, istnieje potrzeba stworzenia większej liczby sposobów zamieszczania dokumentów w sieci oraz późniejszego dostępu do nich oraz przetwarzania ich w inne formaty.

Plan działania

Wytyczne OA dla Uniwersytetu Lund, zaakceptowane przez uniwersytet 14 listopada, 2005 roku składały się z następujących założeń (dostępnych jedynie w języku szwedzkim).

Współpraca między trzema biurami uniwersytetu według wspólnego planu pracy:

- Biuro Informacyjne (odpowiedzialne za rozpowszechnianie informacji i marketing uniwersytetu)
- Biuro Prawne (odpowiedzialne za zagadnienia prawa autorskiego, badaczy uniwersyteckich oraz badaczy publikujących prace)
- Biuro Centralne (świadczące usługi wydawnicze i rejestracyjne)

W interesie wszystkich wymienionych instytucji leży kooperacja i porozumiewanie się w kwestii wszelkich zagadnień naukowych. Wspólnym celem dla Biura Informacyjnego i Biura Centralnego jest rozpowszechnianie i dystrybucja informacji dotyczących badań prowadzonych na Uniwersytecie Lund, jak również kooperacja z Biurem Prawnym - jako że kwestie praw autorskich są skomplikowane i zajmują dużą część prac związanych z auto-archiwizacją.

Analiza nowego oprogramowania

W trakcie istnienia serwisu, jego plan działania został zweryfikowany przez zgłoszone prośby, komentarze, zapotrzebowania i wymagania dotyczące jego funkcjonowania a niezbędne do wprowadzania nowej wersji. Poniżej - najistotniejsze z nich.

1. Platforma techniczna dla wszystkich usług

- Posługiwanie się trzema różnymi typami oprogramowań dla trzech podobnych serwisów jest niepraktyczne w kontekście pomocy technicznej oraz niewygodne dla użytkowników, którzy chcieliby się posługiwać innymi systemami. Ponadto, powinien istnieć ten sam system dla auto-archiwizacji i rejestracji - dane powinny być wprowadzane tylko raz.

2. Swoboda i łatwość wprowadzania zmian

Faktem jest to, iż serwis wysokiej jakości, na którym można polegać, powinien szybko i bezproblemowo reagować na wymogi użytkowników (w tym wypadku zapotrzebowania/zamówienia poszczególnych wydziałów i badaczy różnych specjalności w obrębie uniwersytetu). Tempo komunikacji i wymiany informacji naukowej w obecnej dobie wymusza szybką reakcję i ciągłą gotowość do zaspokajania często zmieniających się wymagań użytkowników. Jedną z potrzeb, wymagań czy próśb użytkowników dotyczyła wprowadzania nowych typów dokumentów w różnych szablonach lub w celu utworzenia zbioru rekordów pochodzących z innych baz danych.

Istnieją ambitne plany szybkiego wdrażania jak największej liczby zadań/funkcji z poziomu programowania do konfiguracji bibliotecznej.

3. Uproszczone i rozszerzone możliwości integracji i eksportu danych do innych środowisk oraz do krajowych i zagranicznych serwisów badawczych.

Użytkownicy wyrażają chęć oznaczania marki swoich publikacji i integrowania ich/zamieszczania we własnym środowisku internetowym. Uniwersytet chciałby jak najszerzego rozpowszechniania publikacji - w różnych serwisach badawczych.

4. Elastyczność/swoboda w sprowadzaniu/ściągnięciu danych z innych źródeł do systemu

- Importowanie/ściągnięcie danych z różnych systemów zarządzania źródłami/materiałami informacyjnymi i przeszukiwania baz danych w głównych serwisach indeksowych i źródłowych powinno być ujednoczone i w/g określonych standardów.

5. Indywidualna identyfikacja autorów

- Powyższa kwestia jest istotna z dwóch powodów. Po pierwsze: dla możliwości ponownego wykorzystania/użycia danych do oceny badawczej/badań. Po drugie: dla utworzenia podzbioru publikacji autora, aby mógł on ponownie posłużyć się danymi - na własnej stronie autorskiej oraz w innych aplikacjach.

6. Możliwość określenia/wyrażenia zależności pomiędzy podmiotami

Coraz częściej zdarza się, że dana publikacja łączy się/jest powiązana z materiałem dodatkowym/uzupełniającym, lub też jest częścią kontekstu. Dlatego też system powinien móc pokazywać owe zależności/relacje.

7. Koordynacja z oceną badawczą/badań, bazami danymi projektu i inną działalnością

- Głównym celem jest stworzenie zapisu publikacji w jednym miejscu z możliwością późniejszego wykorzystywania go dla innych celów w obrębie oraz poza uniwersytetem.

Na początku roku 2006, po zakończeniu/skompletowaniu specyfikacji, istniejące oprogramowanie [7] zostało poddane przeglądowi pod kątem dalszego wykorzystania i istniejących wymagań. Niestety, każdy rodzaj przeglądanej aplikacji - mimo niewątpliwych zalet - nie odpowiadał wymaganiom w 100%. Najważniejszym mankamentem okazywał się być brak możliwości szybkiego przystosowania do nowych wymagań. Dlatego też podjęta została decyzja o opracowaniu nowego oprogramowania od podstaw - w obrębie uniwersytetu. Po

pozytywnej ocenie możliwości i kompetencji przystąpiono do opracowania i implementacji systemu, którego pierwsza faza została właśnie ukończona. Kompletny system ma być oddany do dyspozycji użytkowników w końcu września lub na początku października 2007 roku.

Obecne rozwiązania związane z oprogramowaniem

Istniejące rozwiązania związane z oprogramowaniem.

W przypadku gdy istnieje zapotrzebowanie na nowe oprogramowanie - dobrym miejscem do rozpoczęcia poszukiwań jest BOAI (Budapeszteńska Inicjatywa Wolnego Dostępu. Przewodnik po Institutional Repository Software v 3.0. [8]). Ów przewodnik zawiera dokładne informacje o używanym oprogramowaniu w dziewięciu repozytoriach. Przewodnik nie jest uaktualniony i należy odnieść się do witryny dotyczącej specyficznego oprogramowania w celu prześledzenia wszelkich uaktualnień (updates) od roku 2004, niemniej jest doskonałym źródłem informacji.

Innym dobrym rozwiązaniem jest zwrócenie się do innej instytucji o przechowanie repozytorium, co pozwala na skoncentrowanie się na samym zbiorze, podczas gdy za techniczne zagadnienia odpowiedzialny jest ktoś inny.

Takie rozwiązanie jest możliwe dzięki oprogramowaniu Eprints (Uniwersytet w Southampton) [9] albo DSpace - dostępne za pośrednictwem wydawnictwa BioMed [10]. Uniwersytet Lund planuje udostępnienie podobnych rozwiązań w przyszłym roku.

Cytując za stroną internetową BOAI - oprogramowanie to, samo w sobie, nie jest czynnikiem najistotniejszym. Najważniejsza jest ogólna strategia, która powinna wskazać i określić funkcje i potrzeby, które owe oprogramowanie mogłoby spełniać.

‘Regulaminy/przepisy dotyczące zbiorów oraz procedury wymagane przy implementacji owych przepisów powinny dyktować/określać wymagania systemowe instytucji. Dobrze zaplanowany i opracowany program repozytorium może doskonale funkcjonować z każdym z wymienionych tu systemów - lecz żaden z tych systemów nie ulepszy źle opracowanego i niewłaściwie funkcjonującego repozytorium’.

Powyższy cytat doskonale odzwierciedla/reasumuje/definiuje doświadczenia Uniwersytetu Lund na polu auto-archiwizacji. ‘Plan akcji’ przewiduje takie ulepszenie systemu, aby maksymalnie zachęcić badaczy do coraz częstszego posługiwania się auto-archiwizacją.

[1] Więcej informacji o Uniwersytecie w Lund <http://www.lu.se/o.o.i.s/450>

[2] Więcej informacji o Bibliotekach Uniwersytetu w Lund <http://www.lub.lu.se/en/about-lub/organisation.html>

[3] Dział współpracy naukowej <http://www.lub.lu.se/en/about-lub/organisation/lund-university-libraries-head-office/scientific-communication.html>

oraz jego usługi <http://www.lub.lu.se/en/publish/publish.html>

[4] Inne repozytoria w Open DOAR <http://www.opendoar.org/index.html>

[5] <http://www.eprints.org/openaccess/policysignup/fullinfo.php?inst=Lund%20University>

[6] <http://lvmj.medfak.lu.se/>

[7] EPrints (<http://www.eprints.org/software/>), PURE (<http://www.atira.dk/en/pure/>) and FEDORA (<http://www.fedora-commons.org/>) to trzy ostatecznie wybrane oprogramowania. Po krótko: EPrints jest nie wymagającym dodatkowych instalacji darmowym IR oprogramowaniem,

PURE jest komercyjnym oprogramowaniem oraz FEDORA jest również darmowym oprogramowaniem, które wymaga dodatkowych instalacji, odwrotnie niż Eprints, dzięki temu oferuje możliwości rozbudowy.

[8] <http://www.soros.org/openaccess/software/>

[9] <http://www.eprints.org/services/sales/>

[10] <http://www.openrepository.com/>